

מאמר מתוך הספר החדש "שבילי פנחס" על פורים ומגילת אסתר

"ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות" יוסף הצדיק עשה הכנה לנס פורים על ידי שגזר להוריד את בנימין למצרים

מדוע גזר יוסף להביא את בנימין הלא ידע שיעקב יצטער מאד

עוד ראוי ליישב הפליאה העצומה שנתפלאו בה כל המפרשים, מה ראה יוסף הצדיק על ככה לדרוש מהשבטים שיביאו עמיהם את בנימין למצרים, הלא בודאי ידע שיעקב אביו יצטער על זה צער רב, וכמו שאכן אמר לבניו (בראשית מב-לו): "אותי שיכלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו, עלי היו כולנה". ובודאי שהיתה לו ליוסף בזה כוונה עמוקה, וראוי לנו לדעת מה היתה כוונתו בזה.

וכבר עמד על כך הרמב"ן על הפסוק (שם ט): "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם", ומיישב בדרך נפלא כי יוסף נתכוון, שבהבאת בנימין בלי יעקב יתקיים בכך החלום הראשון שחלם, שכל אחיו בלי אביו יבואו להשתחוות אליו, ואחר כך יתקיים החלום השני שגם יעקב עם י"א בניו יבואו להשתחוות לפניו, והנה הדברים בלשון קדש:

"ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם עליהם, וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו, לשון רש"י. ולפי דעתי שהדבר בהיפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחוויים לו, זכר כל החלומות אשר חלם להם, וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי ידע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה, מן החלום הראשון (בראשית לז-י) והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי 'אנחנו' ירמוז לכל אחיו אחד עשר, ופעם שנית ישתחוו לו (שם ט) השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני.

וכיון שלא ראה בנימין עמיהם, חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם, כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו, לקיים החלום הראשון תחילה. ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולאמר (שם מה-ט) מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות, כאשר עשה עמיהם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק.

וצריך ביאור לשם מה רמז לו יוסף דבר זה בפני אחיו, הלא היה יכול לספר לו על כך בזמן אחר שלא בפני אחיו כדי שלא יקנאו בו.

איך שתה יוסף יין לשכרה בעוד שיעקב הצטער בביתו

פתח דברינו יאיר לבאר המעשה הנשגב של יוסף הצדיק יסוד עולם, בהקדם ליישב עוד שני מעשים בהנהגתו של יוסף שנראים תמוהים, המעשה הראשון הוא כי כאשר ירדו השבטים בפעם השניה למצרים יחד עם בנימין, כפי שגזר עליהם יוסף שלא הכירוהו, כתוב (בראשית מג-לא):

"וירחץ פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם... וישבו לפניו הבכור בככורתו והצעיר כצעירתו... וישא משאת מאת פניו אליהם, ותרב משאת בנימין ממשאות כולם חמש ידות וישתו וישכרו עמו". ופירש רש"י: "וישכרו עמו. ומיום שמכרוהו לא שתו יין, ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו". ומקור הדבר במדרש (ב"ר צב-ה): "וישתו וישכרו עמו - עמו שתו, אבל חוץ ממנו לא שתו, דאמר רבי לוי כל כ"ב שנה שלא ראה אותן, לא טעם טעם יין, אף הן לא טעמו טעם יין עד שראו אותו, הדא הוא דכתיב וישתו וישכרו עמו - עמו שתו, חוץ ממנו לא שתו".

והנה על השבטים שבטי י"ה אין לתמוה על ששתו יין, אף שעדיין לא ידעו כי יוסף אחיהם הוא שעומד לפנייהם, כי מאחר שיוסף המשינה למלך הגיש לפנייהם יין ושתה עמיהם, לא היו יכולים לסרב לו לשתות עמו. אך על יוסף הצדיק יסוד עולם יש לתמוה הפלא ופלא, כי הן אמת שנתמלא ששון ושמחה כשראה את בנימין אחיו, אולם איך שתה יין עד כדי שכרות עם אחיו שהוא דבר מגונה, ובפרט בזמן כזה שיעקב אביהם ישב לו בארץ כנען, והצטער צער רב על שלקחו ממנו את בנימין בן הזקונים שלו.

לקראת פורים הבא עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן במה שכתוב במגילת אסתר, אחרי מפלתו של המן הרשע צורר היהודים מחד, ומינויו של מרדכי היהודי כמשנה למלך אחשורוש מאידך (אסתר ה-ט): "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוך וארגמן".

חכמינו ז"ל גילו לנו בגמרא (מגילה טז), כי יוסף הצדיק כבר ראה ברוח הקודש אז בהיותו במצרים, שעתיד מרדכי לצאת מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות. דבר זה למדו ממעשה שעשה יוסף מיד אחרי שנתוודע אל אחיו במצרים (בראשית מה-כב): "לכולם נתן לאיש חליפות שמלות, ולבנימין נתן שלוש מאות כסף וחמש חליפות ושמלות". מתפלאים חכמי התלמוד על יוסף הצדיק שנתן לבנימין יותר משאר אחיו, ולא חשש שיתקנאו בו אחיו:

"אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק [יעקב] יכשל בו [יוסף בנו], דאמר רבא בר מחסאי אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, בשביל משקל שני סלעים מילת [משי במשקל שני סלעים] שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו [לעשות לו כתונת פסים], נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת, קָמַז קָמַז לו [יוסף לבנימין] שעתיד בן לצאת ממנו, שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו'".

אמנם כאשר נתבונן נראה כי בהשקפה הראשונה מעשה זה של יוסף הצדיק הוא מופלא עד מאד, שהרי עברו עשרים ושתים שנה מאז שלא ראה יוסף את יעקב אביו ואחיו השבטים, והנה בסופו של דבר הוא נפגש עם אחיו ומתגלה להם באומרו (בראשית מה-ג): "אני יוסף העוד אבי חי", ופלא והפלא שמכל הדברים שהיה יכול לעשות, בחר לתת לבנימין אחיו חמש חליפות שמלות כדי לרמוז לו: "שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות".

ישׁוב הפליאה: מדוע גזר יוסף על האחים להביא עמהם את בנימין, הלא ידע שיגרם בכך צער גדול ליעקב

רמב"ן: יוסף נתכוון שיתקיים בכך החלום הראשון שי"א כוכבים שהם י"א אחיו בלי יעקב ישתחוו אליו

כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע: השבטים ירדו למצרים ויצאו ממנה ד' פעמים, כנגד ד' גלויות וד' גאולות

בירידה השנייה שכנגד גלות מדי ביקש יוסף שיביאו עמהם את בנימין, שיצא ממנו מרדכי שיביא ישועה לישראל בגלות מדי

ד' ירידות ויציאות מצרים רמז לד' גלויות וד' גאולות

ועתה בא וראה הקדמה נפלאה שזכיתי לדלות ממשנתו הטהורה של כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, [נדפס ב"לקט אמרי קודש" (פרשת וארא דף כב: ד"ה איתא בקדמונים) ועוד (שם דף כז. ד"ה ויש לפרש) מכתבי הגה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע], שהביא בשם הקדמונים שגלות מצרים כללה את כל ד' הגלויות, ואמר על כך ענין נפלא, כי מטעם זה מצינו שירדו השבטים למצרים ד' פעמים וגם יצאו משם ד' פעמים.

בפעם הראשונה ירדו למצרים בשליחותו של יעקב כמו שכתוב (בראשית מב-א): "וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, ויאמרו הנה שמעתי כי יש שבר במצרים ודו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות". ויצאו משם כדי להביא עמהם את בנימין. בפעם השנייה ירדו למצרים עם בנימין, ויצאו משם אחרי שגילה יוסף את עצמו כדי להביא עמהם את יעקב.

בפעם השלישית ירדו למצרים עם יעקב ושבעים נפש, ויצאו משם אחרי פטירתו לקברו במערת המכפלה. בפעם הרביעית חזרו למצרים להשלים את השעבוד, ויצאו משם ביציאת מצרים באותות ומופתים, הרי שהיו ד' ירידות וד' יציאות. והענין הוא כי מעשה אבות סימן לבנים, ועשו בכך הכנה לד' הגלויות ולד' הגאולות עכדה"ק.

חשבתי דרכי כי לפי דברי קדשו יאירו עינינו וישמח לבנו להבין כוונתו של יוסף הצדיק יסוד עולם, שדרש בתוקף מאחיו ועמד על דעתו, שישוּבו לביתם ויחזרו למצרים עם בנימין, כי כאשר נתבונן נראה דבר נפלא, שהירידה הב' שירדו השבטים עם בנימין למצרים, היתה כנגד גלות הב' - גלות מדי, והיציאה משם היא כנגד היציאה והגאולה מגלות מדי.

האות י' הכולל את כל ד' אותיות השם, לכן הזכירו חכמינו ז"ל רק ד' גלויות פרטיות, כי גלות מצרים איננה גלות מחודשת אלא כללות כל ד' הגלויות עכדה"ק.

ומצינו רמז נאה על כך ב"שמחת הרגל" על הגדה של פסח להגה"ק החיד"א (לימוד ב), שהביא דברי האריז"ל והוסיף כי ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ורמזו בהתחלת גלות מצרים בפסוק (שמות א-א): "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" - באי"ם נוטריקון ב'בל מ'ידי י'ון א'דום, לרמז כי כל אלו ד' הגלויות היו כלולות בגלות מצרים.

עוד זאת מצינו רמז על כך בדברי ה"בני יששכר" (ניסן מאמר ד דרוש ב' על דרך הרמז), כאשר במקום אדום בא הרמז על מלכות רומי היא אדום, בלשון קדשו: "וזהו שדרשו דורשי רשומות (שמות ב-כג) ויהי בימים הרבים ההם [וימת מלך מצרים], רבי"ם ראשי תיבות ר'ומי ב'בל י'ון מ'ידי", לרמז שכל אלו ד' הגלויות היו במצרים. ומקור הרמז בתיבת רבי"ם הוא בדברי ה"מגלה עמוקות" (פרשת תולדות ד"ה חסר): "דורשי רשומות (תהלים ג-א) ה' מה רבו צרי רבי"ם קמים עלי, ד' מלכויות רומי ב'בל י'ון מ'ידי".

יומתק להבין בזה מה שהזכיר הכתוב ד' לשונות של גאולה בפרשת וארא (שמות ו-ו): "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי", וכנגד זה תיקנו לשונות ד' כוסות בליל פסח, ולכאורה תמוה מהו ענין ד' לשונות של גאולה, הלא במציאות לא היתה רק גאולה אחת ממצרים. אולם לפי האמור מבואר הדבר היטב, כי מאחר שגלות מצרים כללה בתוכה כל ד' הגלויות, נמצא שגאולת מצרים כללה גם כן את כל ד' הגאולות מד' הגלויות, לכן נזכרו ד' לשונות של גאולה כי באמת היתה שם ד' גאולות.

ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני, ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו, ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו, ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת, איך לא יחמול על שיבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת".

אולם גם אחרי דברי אלקים חיים של הרמב"ן עדיין מוטלת עלינו חובת הביאור, לשם מה גילה הקב"ה באמת ליוסף בחלום הראשון, שבתחילה יבואו אליו רק י"א בניו בלי יעקב, וסיבב בכך שצוה יוסף על אחיו להביא עמהם את בנימין בלי יעקב, ועל ידי זה נגרם צער רב ליעקב, ולמה לא היה מספיק שיחלום רק את החלום השני, שיבואו אליו יעקב וי"א בניו להשתחוות לו, אשר אז לא היה יעקב צריך להצטער צער כל כך גדול, בהצטרפותו של בנימין לרדת למצרים עם אחיו.

גלות מצרים כללה בתוכה את כל ד' הגלויות

רחש לבי דבר טוב לבאר כל זה, על פי דברי רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" (פרשת כי תצא), שעמד על המחקר על החלוקה שחילקו חכמינו ז"ל את גלות ישראל לד' גלויות: **בבל, מדי, יון, אדום**, כמבואר במדרש (ב"ר ב-ד) על הפסוק (בראשית א-ב):

"והארץ היתה תוהו, זה גלות בבל... ובהו, זה גלות מדי... וחושך, זה גלות יון... על פני תהום, זה גלות ממלכת הרשעה... ורוח אלקים מרחפת, זה רוחו של מלך המשיח". וכן מבואר במדרש (ב"ר מד-יז) על הפסוק (בראשית טו-יב): "והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו, אימה זו בבל, חשיכה זו מדי, גדולה זו יון, נופלת עליו זו אדום".

מתמה על כך רבינו האריז"ל, מדוע הזכירו חכמינו ז"ל רק ד' גלויות, ולא הזכירו גם את גלות מצרים שהיתה הגלות הקשה מכל הגלויות. ותירץ בדברי קדשו על פי יסוד גדול, כי ארבע הגלויות **בבל, מדי, יון, אדום**, הן רק גלויות פרטיות, שכל אחת מתנגדת לאות אחת מד' אותיות השם הוי"ה ברוך הוא.

גלות בבל היא כנגד אות י', גלות מדי היא כנגד אות ה', גלות יון כנגד אות ו', גלות אדום כנגד אות ה' שניה. אבל גלות מצרים היא גלות כללית הכוללת בתוכה את כל ד' הגלויות ביחד, כי היא מתנגדת בכח הטומאה כנגד קוצו של

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שנתעורר החטא של מכירת יוסף בגזירת המן, על פי מה שמצינו במדרש משלי (פרק א ד"ה כל הון): "אמר רבי יהושע בן לוי, לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף. רבי אבין אומר, בכל דור עדיין החטא קיים". וביאר ב"משך חכמה" פרשת אחרי (ויקרא טז-ל), כי כאשר יש פירוד לבבות ומריבות בין אדם לחבירו, מתעורר חטא מכירת יוסף שהיה בבחינת פירוד בין האחים, כמבואר בגמרא (ברכות ז). כי מה שכתוב (שמות לד-ז): "פוקד עון אבות על בנים", הוא כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם.

והנה מודעת זאת מה שכתב ב"מנות הלוי" על המגילה (בפסוק אסתר ט-טז ושאר היהודים) הביאו בשו"ת "חתם סופר" (או"ח ריש סימן קצו), הטעם שתיקנו בפורים מצות: "משלוח מנות איש לרעהו", כי המן הרשע קטרג על ישראל (אסתר ג-ח): "ישנו עם אחד", שצריך להיות בשלום ובאחדות, אולם למעשה "מפוזר ומפורד", יש ביניהם פירוד ומחלוקות.

לכן כדי לתקן פגם זה של הפירוד (שם ד-טו): "ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים", כדי שיתאחדו להיות כאיש אחד בלב אחד, ויתקנו בכך את פגם הפירוד והמחלוקות. הנה כי כן מטעם זה אחרי הנס של פורים תיקנו מצות: "משלוח מנות איש לרעהו", כדי להרבות האחדות ולתקן הפירוד והמחלוקות שהיו ביניהם עכדה"ק. הנה כי כן הרווחנו להבין הטעם שנתעורר חטא מכירת יוסף בגזירת המן, בגלל הפירוד שהיה בתוך ישראל בבחינת "מפוזר ומפורד".

מעתה יש לומר כי יוסף הצדיק בגודל ענוותנותו, תלה את חטא מכירתו למצרים בעצמו, שהוא גרם לשנאת האחים על ידי שהביא את דיבתם רעה אל אביהם, והנה חטא זה שלפי דעתו הוא גרם לכך נתעורר בגזירת המן, לכן השתדל לעשות הכנה להצלת ישראל מגזירת המן בנס פורים, על ידי שביקש מהשבטים שיביאו עמהם בירידה הב' את בנימין שלא חטא במכירת יוסף, ונתן לו חמש חליפות שמלות כנגד מרדכי שיצא מלפני המלך בחמשה לבושים.

יוסף שתה יין עם אחיו כשנתברר שתיקנו את הקנאה

ויש להוסיף תבלין לבאר הענין, ששתה יוסף יין עתה בירידה שניה זו שהיא כנגד גלות מדי, על פי מה שכתב ה"ספורנו" (פרשת מקץ שם)

ישוה הפליאה על יוסף הצדיק שבירידה השניה כשבאו אחיו עם בנימין שתה עמהם יין עד כדי שכרות

חידוש הרי"ם: יוסף והשבטים התנזרו משתיית יין מאז חטא מכירת יוסף, מחמת פגם הקנאה שקנאו ביוסף

כאשר ראה יוסף שהשבטים לא קנאו בבנימין שקיבל חמש ידות יותר מהם שתה עמהם יין מרוב שמחה

יוסף שתה יין עד כדי שכרות: "וישתו וישכרו עמו", כדי לקיים החובה לבסומי בפוריא עד דלא ידע

שינה קבלה זו: "וישתו וישכרו עמו". ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שירידה שניה זו היא כנגד גלות מדי, שהרי מטעם זה דרש שהשבטים יביאו עמהם את בנימין שיצא ממנו מרדכי שהציל את ישראל בגלות מדי, לכן מטעם זה שתה עם השבטים יין עד כדי שכרות, כדי לקיים בכך המצוה של משתה ושמחה בפורים, כמבואר בגמרא (מגילה ז): "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

גזירת המן בגלל הפירוד שעורר את חטא מכירת יוסף

ונראה לבאר הטעם מדוע השתדל דוקא יוסף, לעשות הכנה לנס פורים על ידי מרדכי שיצא מבנימין, על פי מה שמצינו חידוש גדול במדרש (אסתר רבתי ז-כ), כי גזירת המן היתה כדי לכפר על החטא של מכירת יוסף, ודרשו כן על הפסוק (אסתר ג-טו):

"הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת ניתנה בשושן הבריה והמלך ישבו לשתות. אמר רבי חנין, מאן דאמר רחמנא וותרן, הוא יתותרון מעוהי, אבל מאריך רוחיה וגבי דידיה. אמר להם [הקב"ה] לשבטים, אתם מכרתם את אחיכם מתוך מאכל ומשתה, כך אני אעשה לכם, הדא הוא דכתיב והמלך והמן ישבו לשתות... ומה אם מי שמחל ואמר (בראשית מה-כ) לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים וגו', ראה עד היכן היא מתוקנת, שהרי עד ימי מרדכי אותו עונש של מכירת יוסף קיים, מי שאינו מוחל על אחת כמה וכמה".

וכתב הגה"ק החיד"א ב"מדבר קדמות" (מערכת ג אות יג), כי לפי זה מובן הטעם שהגאולה בנס פורים היתה על ידי מרדכי ואסתר, כי שניהם היו משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף. היוצא לנו מכל זה כי החטא של מכירת יוסף גרם לגזירת המן.

הנה כי כן מאחר שההצלה בגלות מדי מגזירת המן היא על ידי מרדכי שיצא מבנימין, לכן נתחכם יוסף לגזור על אחיו שירדו למצרים פעם ב' עם בנימין, כדי לעשות בכך מעשה אבות סימן לבנים, להצילם בגלות מדי בזכות מרדכי שיצא מבנימין. ולפי זה מבואר גם כן הטעם שנתן יוסף בירידה שניה זו לבנימין אחיו חמש חליפות שמלות, ומפרש בגמרא הטעם: "רמזו רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות", כי ביקש לעשות בכך הכנה לנס פורים על ידי מרדכי שיצא מבנימין.

הרווחנו להבין בזה דברי הרמב"ן, כי יוסף ביקש מהשבטים שיחזרו למצרים עם בנימין, כדי שיתקיים חלומם הראשון שעתידים י"א אחיו להשתחוות לו בלי יעקב אביהם, והתפלאנו לשם מה באמת חילק הקב"ה את החלום לשני חלומות, שיבואו תחילה י"א בניו בלי יעקב ואחר כך יבואו יחד עם יעקב אביהם, הלא היה אפשר לשלבם יחד בחלום אחד, שיבוא יעקב עם י"א בניו למצרים להשתחוות ליוסף.

אך לפי המבואר יש לומר כי הקב"ה חילק את החלום לשנים, כדי שירדו השבטים למצרים ויצאו ממנה ד' פעמים, לעשות בכך הכנה לד' הגלויות ולד' הגאולות, ואם היה יעקב בא מיד עם י"א בניו, היו חסרות כמה כניסות למצרים ויציאות ממנה כנגד ד' הגלויות, לכן חילק הקב"ה את החלום לשני חלומות, ומאחר שהירידה השניה היא כנגד גלות מדי, לכן דרש יוסף בתוקף שיביאו עמהם את בנימין, לעשות בכך הכנה לגאולת ישראל בגלות מדי בזכות מרדכי שיצא מלפני המלך בחמשה לבושים.

כיון שבאנו לידי כך הרווחנו למצוא פתרון לחידה הסתומה של מעשה יוסף הצדיק, שלא שתה יין כ"ב שנים מאז שנפרד מיעקב אביו, ודוקא בירידה השניה של השבטים למצרים

יהודי, בזכותו ניצל. אמר הקב"ה לדוד, אתה הצלת את שמעי בשביל שיליד את הצדיק, על שמך אני כותבו שנאמר איש יהודי".

ונראה לפרש כוונת המדרש: "על שמך אני כותבו שנאמר איש יהודי", על פי מה שמקשה בגמרא (מגילה יב:): על לשון הכתוב (אסתר ב-ה): "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני" - "קרי ליה יהודי אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי... אמר רבי יהושע בן לוי, אביו מבנימין ואמו מיהודה".

והנה כלל גדול בכל מקום, כי הבנים הולכים אחרי שבט האב ולא אחרי שבט האם, אם כן מדוע נקרא מרדכי במגילה "איש יהודי" כשבט האם. זאת ועוד שנקרא כן בפסוק עוד לפני "איש ימיני" כשבט האב מבנימין, אלא הטעם לכך הוא משום כבודו של דוד המלך שהשאיר את שמעי בחיים כדי שיצא ממנו מרדכי, לכן נקרא מרדכי על שמו "איש יהודי" על שם שבט יהודה שממנו יצא דוד המלך.

מעתה יאירו עינינו להבין מדוע דוקא יהודה נכנס בעובי הקורה להיות ערב ליעקב, כדי שיסכים שירד עמהם בנימין בירידה שניה זו שהיא כנגד גלות מדי, כי ביקש לסייע ליוסף לעשות בכך הכנה להצלת ישראל בגלות מדי על ידי מרדכי שיצא מבנימין, ומרדכי הרי נקרא על שמו של יהודה "איש יהודי", בזכות דוד המלך שהשאיר את שמעי בן גרא בחיים, על כן נאה ליהודה ראש השבט להיכנס בעובי הקורה, כדי לסייע בכך לדוד המלך יוצאי חלציו להכין את נס פורים לדורות עולם.

והנה כאשר נצרף מה שביארנו כוונתו הנשגבה של יוסף הצדיק, שהכריח את השבטים להביא עמהם בירידה השניה שהיא כנגד גלות מדי את בנימין, כדי לעשות בכך הכנה לנס פורים על ידי מרדכי שיצא מבנימין, יאירו עינינו להבין הטעם שבחן יוסף את השבטים דוקא בירידה שניה זו אם כבר תיקנו מדת הקנאה והפירוד, על ידי שנתן לבנימין חמש ידות יותר משאר אחיו, כי רצה לעשות בכך הכנה לכל ישראל בגלות מדי, שגם הם יתקנו את הפירוד והקנאה על ידי מרדכי שיצא מבנימין, שכנס את כל היהודים הנמצאים בשושן, ובזכות תיקון זה יצא מרדכי מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות.

הטעם שנכנס יהודה להיות ערב בעד בנימין שירד למצרים

ועתה בא וראה כי לפי האמור יפתח לנו פתח להבין הטעם, שלקראת ירידה שניה זו שהיא כנגד גלות מדי, נכנס דוקא יהודה בעובי הקורה במסירות נפש, להתחייב בערבות ליעקב אביו לשמור על בנימין כדי שיסכים להורידו עמהם, כמו שכתוב (בראשית מג-ח): "ויאמר יהודה אל ישראל אביו, שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו, אנכי אערכנו מידי תבקשנו, אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים".

ויש לבאר הענין בזה על פי המבואר במדרש (ילקוט שמעוני אסתר רמז תתנג), כי דוד המלך השאיר את שמעי בן גרא בחיים, אף שהיה מורד במלכות והיה ראוי להורגו, כי ראה שיצא ממנו מרדכי אשר על ידו תבוא הצלה לישראל בנס פורים: "ראה דוד ברוח הקודש אדם עומד ממנו, ועתיד לעשות תשועה גדולה ונקרא איש

לפרש הטעם, שהקדים יוסף עוד לפני שנתוודע אל אחיו, לתת לבנימין חמש ידות יותר משאר אחיו, כמו שכתוב (בראשית מג-לד): "וישא משאת מאת פניו אליהם, ותרב משאת בנימן ממשאות כולם חמש ידות", כי ביקש לבחון את אחיו אם יקנאו בבנימין.

ביאור דבריו כי השבטים מכרו את יוסף משום שנתקנאו בו, כמו שכתוב (בראשית לו-יא): "ויקנאו בו אחיו". והנה שנינו בגמרא (יומא פו:): "היכי דמי בעל תשובה, אמר רב יהודה, כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה". לכן כדי לבחון אם כבר תיקנו מדת הקנאה הביאם יוסף שוב לניסיון זה, על ידי שנתן לבנימין חמש ידות יותר משאר אחיו, וכשראה שלא נתקנאו בו הבין שכבר תיקנו את פגם הקנאה.

ומצינו השלמה נפלאה לפירושו של ה"ספורנו", ממה שהביא בספר "ליקוטי הרי"ם" (פרשת מקץ ד"ה וישתו וישכרו) בשם הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, ובספר "שמועת יצחק" (שם אות ה) מביא פירוש זה בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, שביארו הטעם שהתירו יוסף והשבטים את נדרם שלא לשתות יין דוקא עתה.

כי הסיבה שנדרו השבטים מיום שמכרו את יוסף שלא לשתות יין היתה, כדי לתקן מה שחטאו במדת הקנאה, לכן עתה כשעמדו בניסיון זה ותיקנו את הפגם שתו יין. וזהו פירוש הפסוק: "וישא משאת מאת פניו אליהם, ותרב משאת בנימן ממשאות כולם חמש ידות", ועם כל זאת לא נתקנאו בו אחיו, הבינו מזה שכבר תיקנו את פגם הקנאה, לכן מגודל השמחה, "וישתו וישכרו עמו" עכדה"ק.

